

Bakanlar Komitesinin üye devletlere yönelik, kamusal katılıma karşı stratejik davaların (SLAPP) kullanımıyla mücadeleye ilişkin Tavsiye Kararı CM/Rec(2024)2*

(Bakanlar Komitesi tarafından 5 Nisan 2024 tarihinde
1494. Bakanlar Vekilleri toplantısında kabul edilmiştir)

Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Tüzüğü'nün 15.b Maddesi (ETS No. 1) uyarınca,

Avrupa Konseyi'nin amacının, ortak mirasları olan idealleri ve ilkeleri korumak ve geliştirmek amacıyla, diğerlerinin yanı sıra ortak politikaları ve standartları teşvik ederek, üyeleri arasında daha fazla birlik sağlamak olduğunu göz önünde bulundurarak;

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (ETS No. 5, "Sözleşme") 10. Maddesi ile güvence altına alınan ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ("Mahkeme") içtihadında yorumlandığı şekliyle, üye devletlerin ifade ve bilgi edinme özgürlüğü hakkına bağlılığını hatırlatarak;

Ayrıca, adil yargılanma hakkı (6. madde), özel ve aile hayatına saygı hakkı (8. madde), toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkı (11. madde) ve etkili başvuru hakkı (13. madde) gibi Sözleşme tarafından güvence altına alınan diğer hakların da eşit öneme sahip olduğunu hatırlatarak;

Üye Devletlerin, ifade özgürlüğü hakkına müdahale etmekten kaçınma yönündeki negatif yükümlülüklerinin yanı sıra, görüşleri resmi makamlar veya halkın önemli bir kesimi tarafından savunulan görüşlere ters düşse bile, herkesin korkusuzca kamusal tartışmalara katılması için güvenli ve elverişli bir ortam sağlama yönünde pozitif yükümlülükleri olduğunu hatırlatır ve yeniden teyit eder;

Serbest seçimlerin ve ifade özgürlüğünün, özellikle de siyasi tartışma özgürlüğünün birlikte olacak şekilde her demokratik sistemin temelini oluşturduğunu ve bu nedenle siyasi ifadeye veya kamu yararını ilgilendiren konulardaki tartışmalara yönelik kısıtlamalara çok az yer olduğunu yineler;

Kamu yararının, tartışmalı konular da dahil olmak üzere, halkı etkileyen ve ilgilendiren tüm konuları kapsayacak şekilde geniş anlaşılması gerektiğini ve halkın kamu yararını ilgilendiren konularda bilgilendirilme hakkına sahip olduğunu vurgulayarak, gazetecilerin ve medyanın bu tür konularda bilgi ve fikir verme görevi olduğunu önemle belirtir;

Azınlıklar ve ana akım dışındaki diğer görüşler de dahil olmak üzere farklı seslerin ve bakış açılarının dahil edilmesinin, çoğulcu bir kamusal tartışma ve iyi bilgilendirilmiş ve aktif bir yurttaşlık sağlanması için gerekli olduğunun altını çizer;

Toplumdaki siyasi, mali ve diğer güç biçimlerindeki asimetrixlerin kamusal tartışmalarda eşitsizliklere yol açabileceğinin ve azınlık veya eleştirel sesleri taciz etmek, sindirmek veya susturmak için tehdit etmek veya yasal işlem yapmak suretiyle gücün ve ayrıcalığın kötüye kullanılması ve suistimal edilmesinin kamusal katılım üzerinde caydırıcı bir etkisi olduğunun bilincindedir;

Avrupa Konseyi üye devletlerinde kamu gözlemcisi olarak hareket eden kişi veya kuruluşlara yönelik çok çeşitli gözdağı, tehdit, şiddet, cinayet ve diğer suçların devam etmesinden ve bu tehditlerin, özellikle cezasız kaldıklarında, kamusal katılım üzerinde yarattığı caydırıcı etkiden ciddi şekilde endişe duymaktadır;

* Gayri Resmi Türkçe çeviri STGM'nin Avrupa Birliği'nin Mali Desteği ile yürütmekte olduğu "Örgütlenme Özgürlüğü'nün İzlenmesi Projesi" kapsamında, Hakan Ataman tarafından yapılmıştır.

İfade özgürlüğü, kamusal tartışma ve kamusal katılım üzerinde, hedeflerini taciz etmek veya korkutmak amacıyla tehdit edilen, başlatılan veya sürdürülen ve genellikle kamusal katılıma karşı stratejik davalar ("SLAPPs") olarak adlandırılan, kamuyu ilgilendiren konularda özgür ifadeyi ve kamusal katılımı ilişkili hakların kullanılmasını engellemeyi, engellemeyi, kısıtlamayı veya cezalandırmayı amaçlayan yasal işlemlerin neden olduğu caydırıcı etkiden endişe duymaktadır;

SLAPP'lerin genellikle medeni hukuk davaları olduğunun, ancak idare ve ceza hukuku bağlamında da ortaya çıktığının ve bu tür davalar idari tedbirler ve cezai yaptırımlar öngördüğünde, özellikle kısıtlayıcı olabileceğinin ve kamu gözlemcilerine karşı daha kolay silah haline getirilebileceğinin, bunun da birey üzerinde daha ciddi bir etkiye ve daha büyük bir caydırıcı etkiye yol açacağı farkındadır;

Kadınların ve farklı cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve ifadesi ile cinsiyet özelliklerine sahip kişilerin, gazeteci, insan hakları savunucusu ve diğer kamu gözlemcisi sıfatlarıyla, SLAPP'lar tarafından hedef alınmaları da dâhil olmak üzere, özel tehlikelerle karşı karşıya olduklarını endişeyle not ederek ve karşılaştıkları risk ve zorlukların farklılaştırılmış etkilerini ele alma ihtiyacını kaydeder;

Mahkeme içtihadı ve Bakanlar Komitesi'nin ifşa edicilerin korunmasına ilişkin [CM/Rec\(2014\)7 sayılı Tavsiye Kararı](#), gazeteciliğin korunması ve gazeteciler ile diğer medya aktörlerinin güvenliğine ilişkin [CM/Rec\(2016\)4 sayılı Tavsiye Kararı](#), dijital çağda kaliteli gazetecilik için elverişli bir ortamın teşvik edilmesine ilişkin [CM/Rec\(2022\)4 sayılı Tavsiye Kararı](#) gibi tavsiye kararları ve bildireleri doğrultusunda Avrupa Konseyi tarafından halihazırda alınmış olan hukuki ve siyasi tepkileri pekiştirmeye ve geliştirmeye çalışmak, ve Bakanlar Komitesi'nin İfade Özgürlüğünün sağlanması için Hakaretle ilgili Forum Alışverişi, "[İftira Turizmi](#)" ([Libel Tourism](#)) ile ilgili Uluslararası Standartların Arzulanırlığı Bildirisi (Bakanlar Komitesi tarafından 4 Temmuz 2012 tarihinde Bakan Yardımcılarının 1147. toplantısında kabul edilmiştir) ve aynı zamanda Avrupa düzeyinde ve uluslararası düzeyde farklı araçlar ve girişimler arasında tutarlılık ve uyum sağlanmasının önemini kabul eder;

SLAPP'lara karşı mevcut yasal ve politik çerçeveleri ve uygulamaları daha da güçlendiren kapsamlı ve etkili stratejiler geliştirmenin aciliyetini kabul eder;

Üye Devletlerin hükümetlerine aşağıdaki tavsiyelerde bulunur;

- i. özellikle yapısal ve usule ilişkin güvenceler, çözüm yolları, şeffaflık, hedeflere ve mağdurlara destek, eğitim, öğretim, farkındalık yaratma ve kapasite geliştirme ile ilgili olarak bu tavsiye kararının ekinde yer alan ilkeleri tam olarak dikkate alarak, acil bir şekilde ve yetkileri dahilindeki tüm Devlet makamları aracılığıyla bu tavsiye kararının ekinde yer alan kılavuz ilkeleri uygulamalarını tavsiye eder;
- ii. üye devletlerin Sözleşme kapsamındaki yükümlülükleriyle tam uyumluluğu sağlamak için, gazeteciliğin korunması ve gazeteciler ile diğer medya aktörlerinin güvenliğine ilişkin [CM/Rec\(2016\)4 sayılı Tavsiye Kararı](#) uyarınca yapılanlar da dahil olmak üzere, ilgili iç hukuk, politika ve uygulamaların gözden geçirilmesi bağlamında SLAPP'lere özel dikkat göstermelidir;
- iii. bu tavsiye kararının hedeflerini ulusal düzeyde ve ilgili Avrupa ve uluslararası forumlarda desteklemeli ve bu hedeflere ulaşmak için ilgili tüm taraflarla ilişki kurmalı ve işbirliği yapmalıdır;
- iv. özellikle hedefler ve mağdurlar için destek mekanizmalarının iyileştirilmesi olmak üzere etkisinin artırılması amacıyla bu tavsiyenin uygulanma durumunu düzenli olarak gözden geçirecek ve üye devletler ve diğer paydaşlar tarafından alınan tedbirler, kaydedilen ilerleme ve kalan eksiklikler hakkında Bakanlar Komitesi'ni bilgilendirecektir.

Website: www.coe.int/cm

* **Cevirenin Notu:** Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 4 Temmuz 2012 tarihinde 1147. Bakanlar Vekilleri toplantısında kabul edilen Bildirgeye göre **İftira Turizmi (Libel Turizm)** şu anlama gelir: "*Ulusal hakaret yasaları ile haksız fiil ve ceza davalarındaki özel yetki kuralları arasındaki mevcut farklılıklar "iftira turizmi" olarak bilinen olgunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. İftira turizmi, bir şikayetçinin olumlu bir karar verme olasılığı en yüksek olan (temerrüt davaları da dahil olmak üzere) ve dava açmanın kolay olduğu mahkemeye şikayette bulunduğu bir "forum alışverişi" biçimidir. Bazı durumlarda, başvuruçunun yasal masrafları sonuca bağlı olduğu için (kazanma yok", "ücret yok" / "no win, no fee") ve/veya prosedürün salt maliyeti davalı üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olabileceği için şikayetçi tarafından bir yargı mercii seçilir. Hakaret davalarında forum alışverişi riski, küreselleşmenin artması ve internet üzerindeki içerik ve arşivlerin sürekli erişilebilir hale gelmesinin bir sonucu olarak daha da artmıştır.*"; **Black's Law Dictionary'e** göre "**forum alışverişi**" (**forum shopping**) kavramı "*bir tarafın davasının en elverişli kararı veya hükmü alacağını düşündüğü belirli bir mahkemede veya yargı alanında görülmesi için girişimde bulunması*"dır.

Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere yönelik, kamusal katılıma karşı stratejik davaların (SLAPPs) kullanımıyla mücadeleye ilişkin CM/Rec(2024)2 sayılı Tavsiye Kararı'nın Eki

I. Kapsam ve tanımlar

1. Bu tavsiyenin amaçları doğrultusunda, kamusal katılıma karşı stratejik davalar ("SLAPP'ler"), hedeflerini taciz etmek veya korkutmak amacıyla tehdit edilen, başlatılan veya sürdürülen ve kamu yararını ilgilendiren konularda özgür ifadeyi ve kamusal katılımı ilişkili hakların kullanılmasını engellemeyi, engellemeyi, kısıtlamayı veya cezalandırmayı amaçlayan yasal eylemler olarak anlaşılmaktadır.
2. Bu tavsiyenin temel amacı olan kamusal katılımı SLAPP'lara karşı korumak ve Avrupa Konseyi üye devletlerinde SLAPP'ların daha fazla kullanılmasını önlemek, üye devletlerin Sözleşme kapsamındaki daha geniş yükümlülüklerini yerine getirmelerinin bir parçası olarak, hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına tam saygı gösteren çoğulcu demokratik toplumların temel bir özelliği olan kamusal tartışmalara katılım için güvenli ve elverişli bir ortam sağlamak için gerçekleştirilmelidir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesinde, bir dizi farklı tehdit türünün kamusal tartışmaya katılım üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olduğu ve otosansüre yol açarak toplumlara, bireylerin bilinçli kararlar verebilmeleri için ihtiyaç duydukları çoğulcu bilgi ve fikir sunumundan mahrum bıraktığı bilinci rehberlik etmektedir. SLAPP'lara karşı harekete geçmek gerekli olmakla birlikte, mahkemeye erişim hakkını engellemek için ilgili taraflar arasında da dikkatli bir denge kurulmalıdır.
3. SLAPP'lar çok farklı şekillerde ortaya çıkabilir ve ulusal yasal çerçevelerde çeşitli hükümlere tabidir. Üye Devletlerin SLAPP'ları önleme ve zararlı etkilerine karşı koyma çabalarında karşılaştıkları zorluklardan biri, SLAPP'ları hızlı bir şekilde tespit edebilmek ve bu tür tüm davalar için yasal ve diğer güvencelerin mevcut olmasını sağlamaktır. Bu nedenle bu tavsiye kararı, üye devletlerin SLAPP'leri tespit etmelerine ve bunların zararlı etkilerine karşı uygun ve etkili yasal güvenceler, yanıtlar ve diğer tedbirleri ayarlamalarına yardımcı olmak amacıyla temel terimlere açıklık getirmekte ve SLAPP'lerin tanımsal kriterleri konusunda rehberlik sağlamaktadır. Ayrıca çeşitli göstergeler de ortaya koymaktadır.

Anahtar terimler

4. Bu tavsiyenin amaçları doğrultusunda ve Mahkeme'nin içtihadında yorumladığı şekliyle Sözleşme'de yer alan haklar doğrultusunda, aşağıdaki anahtar terimler kapsamlı ve kapsayıcı bir şekilde anlaşılmaktadır:

a. "Kamusal katılım", herkesin kamusal tartışmalara ve kamu işlerine, çevrimiçi ve çevrimdışı olarak, korku veya ayrımcılık olmaksızın katılma demokratik hakkını ifade eder. Bu hak, Mahkeme tarafından açıklığa kavuşturulduğu üzere, resmi makamlar veya kamuoyunun önemli bir bölümü tarafından savunulan görüşlere aykırı veya eleştirel olan ya da Devleti veya nüfusun herhangi bir kesimini rencide eden, şok eden veya rahatsız eden görüş ve fikirleri ifade etme hakkını da içerir. "Herkes" kavramı, gazeteciler, medya kuruluşları, medya profesyonelleri ve yurtdışı gazeteciler gibi diğer medya aktörleri; çevre ve yolsuzlukla mücadele dernekleri ve aktivistleri gibi sivil toplum kuruluşları; sendikalar; ifşa ediciler; akademisyenler; blog yazarları; insan hakları savunucuları; hukukçular; sosyal medya kullanıcıları; kültürel aktörler ve yaratıcı endüstri aktörleri dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere tüm kamu gözlemcilerini ve kamusal tartışmaya katkıda bulunanları ve kamu işlerine katılanları kapsar.

"Kamusal katılım" aynı zamanda toplanma ve örgütlenme özgürlüğü ile seçimlerde oy kullanma ve aday olma hakkını da ifade eder. Dolayısıyla kamusal katılım, savunuculuk, gazetecilik, yasa veya etik norm ihlallerinin araştırılması ve raporlanması, akademik araştırma, öğretim, tartışma, hükümet yetkililerine veya kurumsal hizmetlerden yaralananlara mektup yazma, dilekçe dağıtma, sosyal değişimi ilerletmek veya mevcut hakları veya çevreyi korumak için tasarlanmış davalarda taraf olma, barışçıl protestolara veya boykotlara katılma, bölgesel veya uluslararası mekanizmalarla ilişki kurma veya sadece gücün kötüye kullanılması veya suistimal edilmesine, insan hakları ihlallerine, yolsuzluğa, dolandırıcılığa karşı konuşma veya kamu yararını ilgilendiren herhangi bir konuda yorum yapma gibi çok çeşitli faaliyetleri içerebilir. Bu terimin kapsamına, kamusal katılımı hazırlayan, destekleyen veya yardımcı olan eylemler de girmektedir.

b. "Kamu yararı", kamuyu etkileyen ve kamunun meşru olarak ilgi duyabileceği tüm konuları, özellikle de önemli sosyal konularla ilgili olan veya bireylerin refahını veya toplum yaşamını veya çevreyi etkileyen konuları ifade eder. Halkın bilgi ve fikir alma ve böylece kamu yararını ilgilendiren konularda bilgilendirilme hakkı vardır ve gazeteciler ve medya bu tür bilgi ve fikirleri aktarma görevine sahiptir. Kamu yararı, önemli tartışmalara yol açabilecek konuları kapsar, ancak kamuoyunun başkalarının özel hayatları hakkında bilgi edinme arzusuna ya da izleyicinin sansasyon veya röntgencilik arzusuna indirgenemez. Siyaset, güncel olaylar, insan hakları, adalet, sosyal refah, eğitim, cinsiyet eşitliği, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, cinsel veya cinsiyete dayalı taciz veya şiddet, sağlık konuları, din, kültür, tarih, yolsuzluk, iklim ve çevre konuları, bireylerin özel ilişkileri veya aile

meselelerinden farklı olarak, kamu yararına olan konulara örnektir. Konular yerel, ulusal veya uluslararası düzeyde kamu yararına olabilir.

SLAPP'ların tanımsal kriterleri

5. Kamusal katılımı hedef alan - Yasal işlem, kamu yararını ilgilendiren konularda özgür ifadeyi ve kamusal katılımı ilişkili hakların kullanılmasını engellemek, engellemek, kısıtlamak veya cezalandırmak için yasal süreci kötüye kullanmayı veya suiistimal etmeyi amaçlamaktadır.

6. Yasal işlemlerin tüm nedenlerini kapsayan- Yasal işlemler, hakaret, aşağılama, mahremiyetin ihlali, komplo, fikri mülkiyet haklarının ihlali, ekonomik müdahale veya duygusal zarar verme dahil olacak şekilde ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere, kamusal tartışmaya katkıları önlemek, engellemek, kısıtlamak veya cezalandırmak için her türlü yasal veya genel hukukun kötüye kullanılmasını veya suistimal edilmesini gerektirebilir. Bu genellikle bir hukuk davası anlamına gelse de, bazı yargı bölgelerinde, ihtiyati tedbirlerin kullanılması da dahil olmak üzere, eleştirmenlerine karşı kabahatler, idari tedbirler veya cezai suçlamaları tetiklemek mümkündür. Bu tanım aynı zamanda "yasal yıldırma taktiklerini" de kapsar - ihtiyati veya geçici tedbirler, agresif mahkeme celpleri veya karşı tarafı geri adım atmaya zorlamak için tasarlanmış basit tehditler.

7. Yasal işlemin tüm aşamalarını içeren – Kamusal katılım üzerinde caydırıcı bir etki yaratabilecek olan ilk yasal işlem tehdidi ve icra takibi de dahil olmak üzere yasal işlemin tüm aşamaları önemlidir.

SLAPP göstergeleri

8. SLAPP'ler kendilerini farklı şekillerde gösterirler ve bunları tespit etmek için çeşitli göstergeler kullanılabilir. Bu göstergeler, bunlarla sınırlı olmamakla birlikte, aşağıdaki unsurları içerir:

- Davacı, davalı üzerinde baskı kurmak için mali avantajı veya siyasi veya toplumsal etkisi gibi bir güç dengesizliğinden yararlanmaya çalışır;
- Davacı tarafından öne sürülen argümanların kısmen veya tamamen asılsızdır;
- davacı tarafından talep edilen çözümlerin orantısız, aşırı veya makul değildir;
- Talepler kanunların veya usullerin kötüye kullanılması anlamına gelir;
- Davacı, davalının masraflarını arttırmak için tasarlanmış usul ve dava taktiklerine başvurur, örneğin davayı geciktiriyorsa, kamusal katılım için elverişsiz veya davalı için can sıkıcı bir forum seçer, ağır bir iş yüküne neden olur ve başarı şansı çok az olan veya hiç olmayan temyiz başvuruları yapar;
- Yasal işlem, itiraz edilen eylemden sorumlu kuruluşlar yerine kasıtlı olarak bireyleri hedef alır;
- Yasal işlem, kamusal tartışmaya katılan aktörlere zorbalık yapmak, onları itibarsızlaştırmak veya sindirmek için tasarlanmıştır ya da dikkatleri söz konusu önemli meseleden başka yöne çekmeyi amaçlayan bir halkla ilişkiler saldırısına eşlik eder;
- Davacı veya temsilcileri yasal gözdağı, taciz veya tehditlerde bulunur veya bu yönde bir geçmişe sahiptir;
- Davacı veya ilişkili taraflar, aynı olaylar dizisi temelinde veya benzer konularla ilgili olarak birden fazla ve eşgüdümlü veya sınır ötesi yasal işlem başlatır;
- Davacı, talebin çözüme kavuşturulması için yargı dışı mekanizmalara başvurmayı sistematik olarak reddeder.

9. SLAPP'ler tüm bu göstergeleri içermek zorunda olmamakla birlikte, bu göstergelerden ne kadar fazlası mevcutsa veya davranış ne kadar vahimse, yasal işlemin SLAPP olarak değerlendirilme olasılığı o kadar

SLAPP'ların spesifik biçimleri/türleri

10. SLAPP'ların genel özelliklerine ek olarak, üye devletler belirli SLAPP türlerinin ayırt edici özelliklerini ve bunların hukuki sonuçlarını dikkate almalı ve ortaya çıkan belirli tehditleri ele almak için uygun ve etkili tedbirler almalıdır.

i. Sınır ötesi SLAPP'lar

11. Tek bir ulusal hukuk sistemi içinde takip edilen yerel SLAPP'larla karşılaştırıldığında, sınır ötesi SLAPP'lar veya farklı yargı alanlarında takip edilen SLAPP'lar ek karmaşıklık, maliyet ve stres katmanları içerir. Sınır ötesi SLAPP'ları başarılı bir şekilde savunmak, birden fazla ulusal hukuk sistemi hakkında uzman bilgisi gerektirir.

12. Üye Devletler, Bakanlar Komitesi'nin İfade Özgürlüğünü Sağlamak için Hakaretle İlgili Forum Alışverişi, "İftira Turizmi" ile ilgili Uluslararası Standartların Arzulananabilirliği Bildirgesi'nde belirtildiği gibi, kamusal katılım için

elverişsiz veya davalı için can sıkıcı olan forum alışverişini sınırlamak için uygun ve etkili önlemler alınmalıdır.

13. Üye Devletler aynı zamanda üçüncü ülke yargı kararlarına karşı etkili bir koruma sağlamalı ve bu konuda ortaya çıkan Avrupa standartlarını ve uluslararası standartları göz önünde bulundurmalıdır.

14. Üye Devletler, bir üye devlette ikamet eden bir gerçek veya tüzel kişiye karşı üçüncü bir ülkenin adli veya diğer makamları nezdinde SLAPP davası açıldığında, bu kişinin ikamet ettiği yerin adli veya diğer makamları nezdinde, üçüncü ülkedeki yargılamalarda davacının ikametgahına bakılmaksızın, üçüncü ülkenin adli veya diğer makamları nezdindeki yargılamalarla bağlantılı olarak ortaya çıkan zararların ve masrafların tazmin edilmesini talep edebilmesini sağlayacak kurallar getirmeye teşvik edilmektedir.

ii. Çoklu veya eşgüdümlü SLAPP'lar

15. Hukukun ve yasal sürecin kötüye kullanılması veya suistimal edilmesinin neden olduğu baskı ve taciz, bir davalı veya bir grup davalı birden fazla veya eşgüdümlü SLAPP'lara maruz kaldığında daha da artmakta ve ağırlaşmakta ve yasal maliyetler artmaktadır.

16. Üye Devletlerin adli veya diğer makamları, bir yasal talebin SLAPP teşkil edip etmediğini değerlendirirken veya bir SLAPP davasını ele alırken, sanıklara karşı birden fazla veya eşgüdümlü SLAPP'in ağırlaştırıcı etkisini ortadan kaldırmak veya en azından azaltmak için gerekli dikkate alınmalı ve uygun ve etkili tedbirleri alınmalıdır.

17. Üye Devletler ayrıca, davalının birden fazla davaya maruz kalmasını önlemek amacıyla, davacının aynı konuyla ilgili ek davalar açmasını önleyecek kuralların yanı sıra, adli veya diğer makamların birbiriyle yakından ilişkili olan koordineli davaları etkin bir şekilde yönetmesini sağlayacak kurallar da getirmelidir.

iii. Anonim halk katılımını hedef alan SLAPP'ler

18. Anonim kamu katılımını hedef alan SLAPP'lerin ayırt edici bir özelliği, davacının, genellikle gerçek isimleriyle konuşmaları halinde güvenliklerinden korkmaları nedeniyle, katılımı anonim olarak veya takma bir isim altında gerçekleştiren davalının kimliğinin ifşa edilmesini zorlamasıdır. Kamuya açık katılımcının kimliği bir kez ortaya çıktığında, tehdit, gözdağı, taciz ve saldırılara daha açık hale gelir.

19. Üye Devletler, silahların eşitliği ilkesi, [Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunmasına İlişkin Modernize Edilmiş Sözleşme \(CETS No. 223\)](#), Bakanlar Komitesi'nin ihbarcılarının korunmasına ilişkin üye Devletlere yönelik [CM/Rec\(2014\)7 sayılı Tavsiye Kararı](#) ve mahremiyet ve veri korumaya ilişkin diğer ilgili standartlar da dahil olmak üzere Sözleşme ile uyumlu olarak, anonim kamu katılımcılarının ve gizli kaynakların kimliklerinin ifşasını adaletin düzgün bir şekilde idaresi için gerekli olduğu ölçüde sınırlandırmak amacıyla kimliklerini korumak için uygun ve etkili güvenceleri yürürlüğe koymalıdır.

II. Koruma tedbirleri, çözüm yolları ve şeffaflık

20. Üye Devletler, ulusal hukuk sistemlerinin ve bunların uygulanmasının, SLAPP'ların zararlı etkilerini önlemek ve en aza indirmek için kapsamlı bir yasal çerçeve ve tutarlı bir dizi yapısal ve usuli güvencenin yanı sıra SLAPP'ların neden olduğu zararlar için eksiksiz bir dizi çözüm ve destek önlemi sağlamasını temin etmelidir. Ayrıca, SLAPP teşkil ettiği tespit edilen yasal iddialar konusunda şeffaflık kültürünü sağlamak için gerekli ve uygun tedbirleri almalıdırlar.

A. Yasal çerçeve

21. Üye Devletler, herkesin kamusal tartışmalara ve kamu işlerine etkin bir şekilde, güven içinde ve korkmadan katılabilmesini sağlayan kapsamlı bir yasal çerçeve oluşturmalıdır.

22. Üye Devletler, kamu yararını ilgilendiren konularda herhangi bir tüzel veya gerçek kişinin özgür ifadesini ve kamusal katılım ile ilgili hakların kullanılmasını engellemek, engellemek, kısıtlamak veya cezalandırmak için tehdit edilen, başlatılan veya sürdürülen yasal işlemleri önlemek için gerekli yasal veya diğer tedbirleri uygun şekilde sürdürmeli veya almalıdır. Ayrıca, mevzuatın, yaptırımların ve çözüm yollarının kamusal katılıma karşı ayrımcı veya keyfi bir şekilde uygulanmamasını sağlamak için dikkatli davranmalıdırlar.

23. Yasal çerçeve, çerçevenin ve uygulamasının Sözleşme'ye uygunluğunu değerlendirmek ve sağlamak için düzenli olarak gözden geçirilmelidir. İncelemeler, ifade özgürlüğü, barışçıl toplanma ve örgütlenme hakları ve diğer katılımcı haklarla ilgili tüm mevcut ve taslak mevzuatı ve ikincil mevzuatın yanı sıra yasal uygulamaları da kapsamalıdır. Üye Devletler, ilgili olduğu hallerde, bu hakları korumak için her türlü yasal

ve diğ er uygun tedbirleri almalıdır.

B. Prosedürel güvenceler Etkili vaka yönetimi

24. Üye Devletler, davanın etkin bir şekilde sonlandırılmasını sağlamak ve geciktirici taktiklerden kaçınmak için adli ve diğer yetkili makamları yargılamayı aktif ve etkin bir şekilde yönetmeleri için yetkilendirmelidir. Etkili bir dava yönetimi için, adli makamlar ve diğer yetkili makamlar, usule uygunluğu sağlamak amacıyla, tarafların iddialarını, savunmalarını, olgusal iddialarını ve delil tekliflerini mümkün olduğunca erken ve eksiksiz bir şekilde ve davanın dikkatli bir şekilde yürütülmesine uygun olarak sunmalarını sağlamalıdır.

Kamu katılımına karşı iddiaların erken reddedilmesi

25. Üye Devletler, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Mahkeme içtihat hukuku ilkeleri doğrultusunda ulusal yasal çerçevelerinde yeterli ve uygun hükümleri oluşturmalıdır:

a. mahkemelerin, kendi inisiyatifleriyle, bir iddiayı SLAPP olarak yargılamanın erken safhalarında reddetmesi; ve,

b. davalıların, SLAPP'ların kamu yararına olan konuların tartışılması üzerindeki zararlı etkilerine karşı koymak amacıyla, kamu katılımına karşı iddiaların erken reddedilmesi için başvuruda bulunmaları.

Bu tür hükümler, kamu katılımını hedefleyen davacıların yargılamanın mümkün olan en erken aşamasında makul bir dava nedeni oluşturmalarını gerektirmelidir.

26. Adli ve diğer yetkili makamlar, 8. paragrafta (yukarıda) yer alan göstergelerin değerlendirmesini yapmak ve talebi tamamen veya kısmen durdurmak için yasal yetkilere sahip olmalıdır.

27. Davanın erken aşamada reddedilmesi başvurularının kabul edilebilirlik koşulları ulusal hukuk tarafından belirlenmelidir ve örneğin aşağıdaki kümülatif kriterlerin adli değerlendirmesini içerebilir:

- iddianın mahkemede başarılı olma ihtimalinin düşük olup olmadığı; ve
8. paragrafta (yukarıda) belirtilen SLAPP göstergeleri ışığında, davanın sürecin kötüye kullanılması anlamına gelip gelmediği.

28. Davanın erken aşamada reddedilmesi başvurusunda bulunma hakkının kullanılmasına ilişkin süre sınırlamalarının kanunla belirlendiği hallerde, bu sınırlamalar orantılı olmalı ve bu hakkın kullanılmasını imkânsız hale getirmemeli veya aşırı derecede zorlaştırmamalıdır.

29. SLAPP'ların erken aşamada reddine ilişkin başvurular, her iki tarafın da çekişmeli yargı ilkesi temelinde dinlenilmesi hakkını içermeli ve adli ve diğer yetkili makamlar tarafından, davanın koşulları, etkili başvuru hakkı ve adil yargılanma hakkı dikkate alınarak ve 8. paragrafta (yukarıda) belirtilen SLAPP göstergeleri uygulanarak, gerekli uygunluk çerçevesinde ele alınmalıdır.

30. Üye Devletler aynı şekilde idari organların kamusal katılıma karşı yapılan idari başvuruları yargılamanın erken safhalarında reddetmesine imkân tanımalıdır.

31. Davalı, iddianın kamu yararını ilgilendiren bir konuda kamusal katılımdan kaynaklandığına ve SLAPP göstergelerinin bir kısmının mevcut olduğuna dair kanıt sunarak kamusal katılıma karşı iddiaların reddedilmesi için başvuruda bulunduğu ve adli ve diğer yetkili makamlar başvuruyu kabul ettiğinde, davacının reddedilmeye karşı kanıt sunması gerekir. Bu durum, üye devletlerin sanıkların daha lehine olan delil kuralları getirmelerini engellemez.

32. Davacıya, davanın mahkemede veya idari bir prosedürde başarıya ulaşmasının muhtemel olduğunu ve kamusal katılımla bağlantılı hakların kullanılmasını engelleme, kısıtlama veya cezalandırma amacı taşımadığını kanıtlaması için aynı imkân verilmelidir.

33. Üye Devletler, erken aşamada reddetme kararının temyiz edilebilir olmasını sağlamalıdır.

34. Üye Devletler, erken aşamada reddetme başvurusunun veya buna ilişkin temyiz başvurusunun, davanın koşulları, etkili başvuru hakkı ve adil yargılanma hakkı göz önünde bulundurularak hızlandırılmış bir usulle ele alınmasını sağlamalıdır.

Davaların durdurulması

35. Ulusal hukukun izin verdiği hallerde, üye devletler, davalının erken tahliye başvurusunda bulunması halinde, bu başvuru hakkında nihai karar verilene kadar ana yargılamanın durdurulmasını sağlamalıdır. Ayrıca, yargılamanın durdurulmasına ilişkin kurallar, davacının davanın reddi kararından kaçınmak amacıyla dava dilekçesini değiştirmesine izin vermemelidir. Dava dilekçelerinde yapılacak her türlü değişiklik adli veya diğer yetkili makamların onayına tabi olmalıdır. Davalı tarafından davanın erken reddi için başvuruda bulunulduktan sonra dilekçelerde değişiklik yapılmasına izin verilmemelidir.

36. Davanın erken düşürülmesi talebinin reddedilmesi, davalının esasa ilişkin karar verecek hâkim önünde, aleyhindeki davanın bir SLAPP teşkil ettiğini tekrar ileri sürmesini engelleyecek bir etkiye sahip olmamalıdır.

Usul masrafları ve zararlar için teminat

37. Üye Devletler, ulusal hukuk ve uygulamayla uyumlu olarak, kamusal katılıma karşı açılan davalarda, adli ve diğer yetkili makamların, 8. paragrafta (yukarıda) belirtildiği üzere, SLAPP göstergelerinin varlığı göz önünde bulundurulduğunda bu tür bir teminatı uygun görmesi halinde, davacıdan usul masrafları için veya usul masrafları ve tazminatlar için teminat göstermesini talep etme yetkisine sahip olmasını sağlayacak kurallar getirmelidir.

Yasal masrafların iadesi

38. Üye Devletler, ulusal hukuk sistemlerinde, mahkemelerin bir hukuki talebin SLAPP teşkil ettiğine karar vermeleri halinde, davalı tarafından yapılan yasal temsil masraflarının tamamı da dahil olmak üzere, davacıların tüm yargılama masraflarını üstlenmelerine hükmetmelerini sağlayacak uygun hükümler koymaya teşvik edilmektedir.

Davalının ölümü veya hukuki ehliyetini kaybetmesi

39. Üye Devletler, sanığın ölümü veya hukuki ehliyetini kaybetmesi üzerine, kamusal katılıma karşı açılan ve devam etmekte olan bir davada, asıl sanığın yargılamaya devam eden aile üyeleri ve yakınlarının, asıl sanıkla aynı hukuk yollarına ve desteğe erişebilmelerini sağlamalıdır. Üye Devletler, bu yeni davalıların asıl taleple başa çıkmak için daha az donanımlı olabileceğinden, gerektiğinde daha fazla koruma sağlamaya teşvik edilmektedir.

C. Telafiler

Yasal ve diğer prosedürel maliyetler

40. Üye Devletler, SLAPP taleplerine ilişkin masrafların mutlak surette asgari düzeyde tutulmasını sağlamak üzere uygun yasal veya diğer düzenlemeleri yapmalıdır.

SLAPP mağduru statüsünün kabulü ve zararların tazmini

41. Üye Devletler, SLAPP mağdurlarının bu şekilde tanınması ve SLAPP sonucunda uğradıkları zararların, gelir kaybı ve duygusal sıkıntı gibi hem maddi hem de maddi olmayan zararların yanı sıra, örneğin yasal ve idari masrafların karşılanması gibi masraf ve harcamaların tazminini de kapsayacak şekilde tam olarak tazmin edilmesi için yeterli düzenlemeyi yapmalıdır.

Davacı için tazminatın üst sınırı

42. Üye Devletler, ulusal hukuk sistemlerinin imkânları dâhilinde, davalıların kamusal katılımları üzerinde caydırıcı bir etki yaratacak istismarcı veya orantısız mali cezaların önüne geçmek ve dava açmak için mali teşvikler yaratmaktan kaçınmak amacıyla tazminatların sınırlandırılmasını sağlamalıdır.

Maliyetlerin sınırlandırılması

43. Üye Devletler, ulusal hukuk sistemlerinin imkânları dâhilinde, sanıkların etkili bir savunma yapabilmelerini sağlamak ve mahkeme süreçlerinin sanıkların mali kaynaklarını tüketecek şekilde uzamasına karşı koruma sağlamak için masrafların sınırlandırılmasını sağlamalıdır.

44. Üye Devletler SLAPP'ları caydırmak için etkili, orantılı ve caydırıcı cezalardan oluşan bir sistemi uygulamaya koymalıdır. Bu, gelecekteki potansiyel SLAPP davacıları için etkili bir caydırıcılık sağlamak amacıyla davacının sahip olduğu kaynaklarla orantılı olmalıdır. Üye Devletler, davacının özellikle korkunç davranışlar sergilediği ve davalının kaybettiği zamanın ve neden olduğu psikolojik zararın tazmin edilmesi gerektiği durumlarda tazminat ve para cezaları öngörmeyi düşünmelidir. Üye Devletler ayrıca, daha fazla caydırıcılık sağlamak amacıyla, tekrar tekrar SLAPP davası açan davacılar için ağırlaştırılmış cezalar uygulama olasılığını da değerlendirmelidir.

45. Üye Devletler, SLAPP olarak kabul edilen bir dava durumunda, adli veya diğer makamların, davalının talebi üzerine ve masrafları davacıya ait olmak üzere, ilgili Avrupa insan hakları ve veri koruma standartlarına uygun olarak, kararın tamamının veya bir kısmının ve SLAPP'ı açan tüzel veya gerçek kişilerin isimlerinin yayınlanması da dahil olmak üzere, karara ilişkin bilgilerin yayılması için uygun tedbirlerin alınmasını emredebilmelerini sağlamak için uygun yasal hükümler getirmelidir.

Yargı dışı çözüm yollarının kolaylaştırılması

46. Üye Devletler, SLAPP davalarının çözümü için alternatif uyuşmazlık çözümü, arabuluculuk ve basın konseyleri gibi yargı dışı çözüm yollarına etkili erişim koşullarını uygun yollarla sağlamalı ve aynı mekanizmaların bağımsızlığına tam olarak saygı göstermelidir.

D. Şeffaflık kültürü

47. Üye Devletler, ulusal yargı makamları ve diğer makamlar tarafından SLAPP teşkil ettiğine karar verilen davaların tam şeffaflık ve aleniyetinin sağlanması için, mahkemelerin bulgularının yayınlanması imkanının sağlanması da dahil olmak üzere, uygun tedbirleri almalıdır.

48. Üye Devletler SLAPP davalarına ilişkin verilerin toplanmasını sağlamalıdır. Bu amaçla, SLAPP olarak sınıflandırılan davaların kamuya açık bir sicilinin oluşturulmasını sağlamalıdır. Kayıtlar güncel tutulmalı ve ücretsiz olarak ve gecikmeksizin kamunun erişimine sunulmalıdır. Verilere tam erişimin garanti altına alınması amacıyla üye devletler, ilgili Avrupa insan hakları ve veri koruma standartlarına uygun olarak, kayıtları ideal olarak çevrimdışı ve çevrimiçi erişilebilir hale getirmelidir.

49. Üye Devletler, adli veya diğer yetkili makamların SLAPP davalarının sonuçları hakkında barolara bilgi vermesini sağlamak için uygun tedbirleri almayı değerlendirmelidir.

III. SLAPP'ların hedefleri ve mağdurları için destek

50. Üye Devletler, SLAPP'ların hedefleri ve mağdurları için bir dizi destek ve koruyucu tedbiri organize etmeye, sağlamaya ve bunlara hızlı erişimi temin etmeye teşvik edilmektedir. Olası zararlardan fiziksel olarak korunmalarını sağlayacak prosedürler de uygulamaya konulmalıdır. Üye Devletler, SLAPP'ların hedeflerine ve mağdurlarına ilgili aktörler tarafından destek sağlanmasını kolaylaştırmalı, örneğin bu desteği sağlamak için yeterli kaynak tahsis etmelidir. Uygulamada etkili olabilmesi için, üye devletler, desteği mağdurlar ve hedeflerle istişare halinde ve onların özel dernekleri aracılığıyla organize etmeyi düşünmeli, desteği onların özel ihtiyaçlarına ve durumlarına göre uyarlamalı ve kişisel özelliklerini veya statülerini tamamen dikkate almalıdır. Bu tedbirler, SLAPP'ların neden olduğu zararlara karşı yeterince korunması gereken hedeflerin ve mağdurların aile üyeleri, ortakları veya avukatları gibi SLAPP'ların ikincil veya dolaylı mağdurları için de mevcut olmalıdır.

51. *Hukuki destek* - Gerektiğinde ve ulusal mevzuata uygun olarak, üye devletler 8. paragrafta (yukarıda) yer alan göstergeler ışığında ücretsiz hukuki yardıma yeterli erişim sağlamayı değerlendirmelidir. Hukuki desteği organize eden ve sağlayan mevcut ulusal mekanizmalar ve araçlar da kullanılabilir hale getirilmelidir. Üye Devletler, hukuki destek konusunda uzmanlaşmış bağımsız kuruluşları, hukukçu derneklerini, medya ve basın konseylerini, insan hakları savunucularının örgütlerini, gazeteci sendikalarını ve derneklerini, hukuki hizmet sağlayan akademik kurumları ve diğer sivil toplum kuruluşlarını SLAPP hedeflerine hukuki hizmet sağlamaları için teşvik etmeli ve güçlendirmelidir. Üye Devletler, ilgili paydaşlarla işbirliği içinde, SLAPP'ların hedefi olan gerçek ve tüzel kişilerin adil koşullar altında hukuki destek için sigortaya erişebilmelerini sağlamaya çalışmalıdır.

52. *Mali destek* - Üye Devletler, ulusal gazeteci dernekleri, sendikalar ve ilgili sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde, ulusal fonlar, hibeler ve/veya diğer hedefli yardımlar oluşturmak veya SLAPP mağdurlarına ve hedeflerine mali yardım sağlamayı amaçlayan mevcut fonları veya projeleri desteklemek de dahil olmak üzere, SLAPP mağdurlarına mali destek sağlamayı düşünmelidir.

53. *Psikolojik destek* - SLAPP hedefleri ve mağdurları, doğrudan tavsiye, ilgili sağlık makamlarına yönlendirme veya bağımsız ve doğrudan destek sağlamak için mali yardım gibi çeşitli gizli ve profesyonel psikolojik destek türlerine erişebilirler. Üye Devletler, kamu sağlığı yetkililerini SLAPP hedeflerine ve mağdurlarına yönelik hizmetlere gereken önemi vermeleri ve bu hizmetler için kaynak ayırmaları konusunda teşvik etmelidir.

54. *Pratik destek* - Fiziksel güvenliklerinin tehdit altında olduğu durumlarda, SLAPP hedefleri ve mağdurları, sivil toplum kuruluşları veya bağımsız Devlet kurumları tarafından işletilen yardım hatları gibi erken uyarı mekanizmalarına erişebilmelidir. İstisnai durumlarda, üye devletler, güvenli bir yere gönüllü tahliye ve polis koruması için etkili ve cinsiyete özel mekanizmalar oluşturmalıdır. Mümkün olan hallerde, diğer hedef ve mağdur türleri için mevcut olan ulusal mekanizmalar ve araçlar SLAPP hedefleri için de erişilebilir kılınmalıdır.

55. *Özel sektör desteği* - Üye Devletler, ilgili özel sektör aktörlerinin SLAPP hedeflerinin ve mağdurlarının korunmasına yönelik yürürlükteki tüm yasalara uymalarını sağlamalı ve gerektiğinde destek sağlamalıdır. Bu destek hem çalışanlara hem de serbest çalışanlara yönelik olmalıdır.

56. *Bilgilendirme desteği* - Üye Devletler, SLAPP hedeflerine ve mağdurlarına çeşitli türlerde destek sağlayan yerel ve uluslararası kuruluşlar hakkında aktif ve sürekli bir şekilde bilgi toplamaya ve bu bilgileri ücretsiz ve kolay erişilebilir bir şekilde dağıtmaya teşvik edilmelidir.

IV. Eğitim, öğretim ve farkındalık yaratma

57. Üye Devletler ilgili kurumları, eğitim ve öğretim programlarında bu tavsiye kararına - ve toplumsal cinsiyete özgü konular da dahil olmak üzere ele aldığı meselelerle ilgili eğitim materyallerine - önem vermeleri konusunda teşvik etmelidir. Bu tür programlar, Mahkeme'nin yerleşik içtihadı, mevcut usul araçları, maddi standartlar ve mesleğin temel değerleri ve deontolojik kuralları dikkate alınarak yargı mensupları, hukukçular ve ilgili kamu makamları için özel olarak hazırlanmış eğitimleri içermelidir.

58. Üye Devletler, gazetecilerin ve medyanın editoryal özgürlüğüne saygı göstererek, gazetecilerin, diğer medya aktörlerinin ve diğer kamu gözlemcilerinin yararına olacak şekilde, bu tavsiye kararında ele alınan konular hakkında farkındalık yaratma faaliyetlerini teşvik etmelidir. Bu tür faaliyetler, SLAPP'lara karşı ilk kalkan olarak gazetecilik, hukuk veya diğer meslek etiğine uygun hareket etmenin önemini vurgulamalıdır. Bu tür faaliyetler aynı zamanda SLAPP'lar tarafından hedef alındıklarında tüm aktörlerin korunması için uluslararası, bölgesel, ulusal ve yerel kaynak ve mekanizmalara erişimi kolaylaştırmalıdır.

59. Üye Devletler, kamusal katılımın demokratik ve toplumsal değerine ve SLAPP'lerin tehlikelerine ve zararlı etkilerine odaklanan genel kamuoyuna yönelik kampanyalar gibi daha geniş kapsamlı farkındalık artırma stratejileri ve tedbirleri geliştirmeli veya geliştirilmesini kolaylaştırmalıdır.

V. Ulusal koordinasyon ve uluslararası işbirliği

60. Üye Devletler, bu tavsiye kararının hedeflerini, ülkenin ulusal, bölgesel ve azınlık dilleri de dahil olmak üzere ulusal düzeyde tanıtılmalı ve içeriğinin çeşitli tanıtım materyallerinde mümkün olan en geniş şekilde yayılmasını sağlamak için ilgili tüm taraflarla ilişki kurmalı ve işbirliği yapmalıdır.

61. Üye Devletler, mevcut veya amaca yönelik olarak oluşturulan ulusal odak noktaları da dâhil olmak üzere, uygulama faaliyetlerini yetkili ulusal makamlar ve SLAPP'lerin hedefleri ve mağdurları da dâhil olmak üzere çok çeşitli aktörlerle yapıcı ve kapsayıcı bir şekilde koordine etmelidir.

62. Bu tavsiyenin amaçlarına ulaşmak ve SLAPP'lara karşı ilgili tamamlayıcı standartların ve mekanizmaların geliştirilmesine katkıda bulunmaya devam etmek amacıyla üye devletler, diğer devletlerle ve ilgili Avrupa ve uluslararası forumlarda işbirliğini ve bilgi, uzmanlık ve en iyi uygulamaların paylaşımını artırmalıdır.